

Асоба ў краязнаўстве

Чалавека, пра якога пойдзе гаворка далей, большасць ведае як таленавітага збіральніка, захавальніка і прапагандыста беларускай спеўнай і танцавальнай культуры. Калі ж дадаць, што вышэйшую адукацыю ён атрымаў у няблізкай Маскве, якая паступова вяртала яго да беларускасці, дык і ўвогуле дзіву даешся, як адзін чалавек можа столькі зрабіць, а ў дадатак - быць рухавіком многіх праектаў. Адзін фестываль «Берагіня» (якіёнпрыдумай і паспяхова праводзіць), добравядомы нашым чытачам, чаго варта! А ўлюбёнымі словамі нашага героя з'яўляюцца: «Заспяваюць дзеці - заспявае народ!».

Дык вось, днямі знамаму фалькларысту, этнахарэографу, педагогу і даследчыку народнай культуры Міколу Козенку споўнілася 60 гадоў. Да юбілею падрыхтаваная і мусіць выйсці кніга, у якой сабраныя артыкулы як юбіляра, так ірасповеда калегі пра яго. Уступнае слова да кнігі напісаў старшыня БФК Уладзімір Гілеп (яго мы і друкуем ніжэй). Дадамо толькі, што

збіральніцкую працу М. Козенка вядзе з 1975 г., яна налічвае блізу паўтары тысячы адзінак відэазапісаў беларускіх аўтэнтычных танцаў і больш за 20 тысячай адзінак аўдыязапісаў, якія адлюстроўваюць розныя аспекты сучаснага бытавання традыцыяў аўтэнтычнай беларускай харэаграфіі ва ўсіх шасці гісторыка-этнаграфічных рэгіёнах нашай краіны. Ён аўтар больш за 100 публікацыяў (сярод іх манаграфія «Лексіка беларускага народна-сцэнічнага танца», серыя з 15 зборнікаў «Танцавальная музыка Беларусі», брашуры, артыкулы ў навукова-папулярных і даведачных выданнях Беларусі і Расіі). М. Козенка аўтар і сааўтар блізу 30 відэафільмаў, кінастужкі «У Святыя вечары на Каляды», тэлецыкла «Чачэрскі альбом» ды інш.

Бадай немалаважна тое, што навукоўцу і рупліўцу пашанцавала не толькі на аднадумцаў, але і на людзей, якія маюць уладу, каб знайсці ў іх паразуменне. Прыклад ідэя правядзення фальклорнага фестывалю «Берагіня» атрымала ў

свой час падтрымку Акцябрскага райвыканкама, які пастаянна прыкладае немалыя намаганні, каб кожнае Свята Мастацтва праходзіла, і праходзіла на ўзроўні. А гэта ў наш час ужо многае. Значыць - шчырыца нашая культура, жыве. І жыць будзе!

«Перадайце наступнікам...»

На працягу ўжо многіх гадоў над маім рабочым сталом - сталом старшыні грамадскага аб'яднання «Беларускі фонд культуры» прымадаваны штандар нашай арганізацыі з абрэвіятурай БФК, аздоблены вытканым рукамі народных майстроў Акцябрскага раёна Гомельскай вобласці пасам з надпісам «Берагіня». Безумоўна, спалучэнне гэтага паса і штандара не выпадае. Яно - сведчанне адносінаў Беларускага фонду культуры да ўнікальнага фестывалю фальклорнага мастацтва «Берагіня», увогуле да народнай творчасці.

Яшчэ ў далёкім 1988 годзе, адразу пасля стварэння Беларускага фонду культуры, у яго «Доўгатэрміновай праграме дзейнасці "Спадчына"» быў зафіксаваны зварот да ўрада, да Міністэрства адукацыі - увесці ў праграмы дашкольных і школьных устаноў вывучэнне асноў народнага танца, фальклору, традыцыйных абрадаў. Лёгка было грамадскасці дэклараваць гэта ў першыя гады «перабудовы» ў СССР і ой як цяжка гэта зрабіць наізат цяпер у сама-

стойнай, незалежнай Беларусі. Толькі адзінкі з вялікай колькасці «перабудовы» здольныя былі асэнсаваць важнасць беларускага нацыянальнага выхавання, патрыятычнага ўзгадавання на глебе народнай творчасці.

І адным з іх быў Мікола Козенка. Яму не патрэбны былі ні пастановы і праграмы БФК, ні ўрадавыя рашэнні па гэтым набалелым для краіны пытанні. Ён, даўні сябра нашай грамадскай арганізацыі, усё сваё жыццё, мары, памкненні і веды скіраваў на даследаванне, а потым і на ўвядзенне ва ўжытак беларускай народнай танцавальнай культуры.

Ці лёгка гэта было зрабіць у той час, калі страшэннымі тэмпамі пачала знікаць

нашая беларуская адметнасць: вынішчалася мова, забараняліся старажытныя абрады, народныя песні і танцы сыходзілі з репертуараў мастацкіх калектываў, ды так хутка, што беларусы ўжо ні ў адной міжнароднай кампаніі не маглі да канца праспяваць беларускую песню, каб пахваліцца сваім, бо словаў не ведалі.

Шчыра скажам: яно і цяпер не на шмат лепш. Але ўявіце, што было б, калі б не з'явіліся такія апантаныя ў любові да свайго народнага асобы, як Мікола Козенка? Пра тое, што вы падумалі ў адказ на пытанне - праўда! Праз нейкія 20-30 гадоў актыўнага «ператварэння» беларусаў у самую перадавую частку савецкага грамадства наш нацыя-

нальны абшар мог стаць бязблікім, духоўна знішчаным новым, на гэты раз антыкультурным, бязладдзем.

Такія людзі, як Мікола Аляксеевіч, з настойнай упартасцю адстойвалі і, нягледзячы на ўсе цяжкасці, працягвалі адстойваць важнасць першасных формаў народнага мастацтва, яго інсітнай значнасці для сучаснай культуры і дзяржаўнай ідэалогіі.

Не перабольшваю. Тое, што Мікола Козенка сваю асноўную місію бачыць у вырашэнні праблемы пераемнасці народных мастацкіх традыцыяў, перадачы іх наступнікам - будучыні нашай краіны, з'яўляецца найвялікшым укладам у справу стварэння надзейнага падмурка нацыянальнай ідэі, узвышэння маладой і яшчэ кволай еўрапейскай нацыі. Спадзяюся, што дзяржава, калі не асэнсавала вялікай значнасці працы такіх апантаных, як Мікола Козенка, то ўсё роўна вымушаная ісці ім насустрач, таму што з кожным годам іх становіцца ўсё больш і больш. Фестываль «Берагіня» таму сведчанне!

Створаныя Міколам Козенкам тры

цэнтры засваення нацыянальных традыцыяў (Чачэрскі, Лепельскі, Барысаўскі, Акцябрскі раёны) паказалі абсалютна новае ўспрыняцце спадчыны навучэнскай моладдзю. Кожнае выхаванне яе, дзіўнасць хуткага засваення звязаныя, у першую чаргу, з непарушым і натуральным - перадачай традыцыяў непасрэдна ад носьбітаў да генетычна звязаных з імі пераемнікаў. Тут задзейнічаныя ўсе складнікі: мова, казкі-аповяданні, гульні, музыка, танцы, песні - усё сваё, што вырасла з сваіх культур і традыцыі. А найвыдатным дасягненнем апошніх дзесяці гадоў з'яўляецца фестываль фальклорнага мастацтва «Берагіня», заснаваны Міколам Козенкам з дапамогаю Акцябрскага райвыканкама і Гомельскага аблвыканкама, міністэрстваў культуры і адукацыі краіны, у апошнія гады - Нацыянальнай камісіі Рэспублікі Беларусь па справах ЮНЕСКА.

Маштабнасць і змястоўнасць адзінага такога дзіцячага фестывалю ў краіне ўражваюць. І яшчэ: далёка не ўсе аднолькава ўспрымаюць яго як выключна важную для выхавання дзяцей падзею. Мне, напрыклад, было незразумела, чаму пад час асноўных мерапрыемстваў фестывалю ў г.п. Акцябрскі (2010 г.) намеснік міністра адукацыі, які там знаходзіўся (магчыма, па іншых справах), не палічыў мэтазгодным гірысці да сваіх вучняў у Цэнтр адпачынку, пажадаць ім поспехаў у конкурсах. Мне бачыцца ганебнасць у не даравальнай абыякавасці і да патрыятычнага выхавання на глебе народнай культуры.

У 2010 годзе адбыўся VI Рэспубліканскі фестываль фальклорнага мастацтва «Берагіня». Вітаючы яго адкрыццё, я сказаў: «Мы, беларусы, як і ўсе народы свету, маем права і магчымасць даказаць сваю нацыянальную адметнасць, маем права быць роўнымі сярод роўных і найлепшымі для сваіх дзяцей і ўнукаў дзеля ўзвышэння людскай годнасці і ўмацавання гістарычнай і культурнай дзяржаўнасці».

Сярод шляхоў да умацавання дзяржаўнасці ёсць і такія, якія выбраў Мікола Аляксеевіч Козенка, - захаваць і адкрыць свету народнасць мастацтва беларусаў ва ўсёй яго разнастайнасці і прыгажосці

Уладзімір

Р

ГІЛЕП

